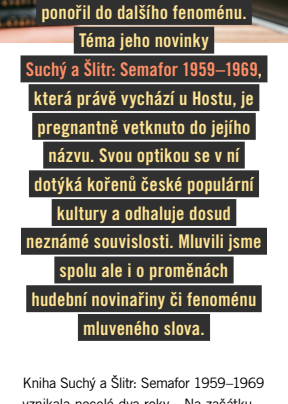

PAVEL KLUSÁK

CELÝ PŘÍBĚH
SEMAFORU JSME
ZATÍM NEZNALI

HONZA VEDRAL / FOTO: VĚRA MARČÍKOVÁ

Po úspěchu knihy Gott:**Československý příběh se
hudební novinář Pavel Klusák****ponořil do dalšího fenoménu.****Téma jeho novinky****Suchý a Šlitr: Semafor 1959–1969,****kteřá právě vychází u Hostu, je****pregnantně vetknuto do jejího****názvu. Svou optikou se v ní****dotýká kořenů české populární****kultury a odhaluje dosud****neznámé souvislosti. Mluvili jsme****spolu ale i o proměnách****hudební novinářiny či fenoménu****mluveného slova.**

Kniha Suchý a Šlitr: Semafor 1959–1969 vznikala necelé dva roky. „Na začátku si člověk myslí, že to vlastně všechno zná a jenom napíše,“ uvažuje Pavel Klusák, jehož osobní příběh je se Semaforem do jisté míry propletený. „Pak zjistíš, že to neznáš vůbec. A že tvoje počáteční představa byla velmi trapná.“

Začnu trochu ze široka. Jsi vystudovaný scenárista, proč jsi vlastně začal psát o hudbě?

No, hlavně jsem s tím začal dřív, než jsem šel studovat na FAMU. V 80. letech byla hudba silnou součástí dolaďování identity. Pro mě to byli Talking Heads, Jasná Páka, Karel Plíhal, Oldřich Janota a řada dalších. Muzika mě bavila, cítil jsem, že je důležitá, i když jsem to nedokázal formulovat, a líbilo se mi být jí blízko. Okouzily mě živé pořady Jiřího Černého: byly užitečné a cool, pouštěla se hudba, kterou rádio a televize ignorovaly. Patrně tam za fungovalo něco i geneticky. Máma svojí prací propagovala kulturu, strýc Petr Zvoníček byl hudební publicista.

Vzhledem k tématu tvé knihy není bez zajímavosti, že jsi o hudbě začal psát do semaforického časopisu Jonáš.

Chodil jsem rád na Chmelnici a věděl jsem, že chci psát o něčem, o čem se zas tak moc nepíše. Na Chmelnici hodně jezdili Brňáci – ti, co jsem je od prvního Rockfestu 1986 vnímal jako polo-zakázané, polo-povolené. Ještě jsme se nedohodli, Pro pocit jistoty, divadlo J. A. Pitřského... Semaforický časopis byl tehdy velmi otevřený podryvačným alternativám, dalo se tam psát kupodivu i o tomhle.

V roce 1990 jsem pak začal přispívat do čerstvě oficiálních Lidových novin a záhy jsem napsal o prvním vydání záznamu hry S&Š Jonáš a doktor Matrace. Pamatuju se, že jsem v tom článku měl chybu, a ozval se mi Vladimír Just, ať si v tom udělám pořádek. Překvapilo mě, že dělám věcné chyby! Později mě to přestalo překvapovat.

Zaujalo mě, že tvoje osobní zkušenosti knížku o Semaforem rámuje. Začíná vzpomínkou, jak jedete s mámou do Písku a posloucháte písničky Suchého a Šlitra.

Ne, neposloucháme! My jsme zpívali. Patřím k té části společnosti, k níž se to šířilo zpěvem: V pimprlové komedii stalo se, - Každý ráno na píano -, a tak dál. To asi zažil leckdo. Nahrávky se ke mně dostaly trochu později, když mi bylo devět.

Myslím, že taková vzpomínka není ojedinelá. Semafor je tu 40 let a jeho fenomén se zdá být docela zmapovaný. S čím jsi tedy do psaní knihy vstupoval?

Nejsi první, kdo to říká, ale, prosím, tak mi řekni, jak je zmapovaný?! Všechny pokusy o dějiny Semaforu skončily dost krátkými texty v dílech autorů, jako je třeba Jan Kolář, Přemysl Rut napsal výtečné eseje... Podle mého jsou ty vůbec nejlepší dějiny vepsány v různých sleeveotech alb. Ale že by někdo napsal knihu, která jde celou érou a věnuje se jí na čtyřech stech stran? Tomu se blíží jen subjektivní vzpomínky Jiřího Suchého. Ale ty se asi spíš ptáš, jak jsem na to šel.

Přesně tak.

Musel jsem samozřejmě zvažovat, co je už publikované a co ne. A co z těch příběhů, které kolují, zopakovat pro čtenáře v roce 2024 a dál. Přece jenom my, kteří se v Semaforem hrabeme a známe různé historky a dílčí kusy dějin, jsme na tom jinak. Musel jsem proto zvážet – a bylo to pro mě velmi těžké – co z těch věcí, které už publikovány byly, převyprávět. A kde s tím skončit. Musím říct, že najít míru, co všechno citovat z knihy Vzpomínání od Jiřího Suchého, a kde toho nechat, to pro mě na začátku psaní bylo trápení. Jenomže má kniha je zároveň interpretací písniček a inscenací Semaforu. To mi pomohlo odblokovat se při psaní. A vyvažovat Suchého pohled jinými prameny.

Přece jen Suchý to o sobě jen těžko mohl napsat z nadhledu.

To taky. Najednou jsem viděl, že je fajn objevovat nepravděpodobné zdroje. Ať už třeba v archivu Jiřího Šlitra, který mi byl nesmírnou laskavostí jeho dcery Dominiky Křesťanové k dispozici. Mimochodem, Dominika je nositelkou překladatelské ceny Josefa Jungmanna. Překládala Salmana Rushdieho a Tove Jansson. Je to osobnost an sich.

Takže jsi hodně času strávil v archivu...

Částečně systematicky a částečně s vědomím, že to budou náhody, jsem procházel stará média, vzpomínkové knihy jiných lidí. Takhle jsem našel třeba krásný dopis Jiřího Šlitra Jiřímu Menzelovi, který nebyl nikdy předtím z toho dost rozčmáraného rukopisu přepsaný do žádného textu. Šlitr tam píše o své vizi, jak by měli spolupracovat dál. Různé podobné nepravděpodobné prameny mě během práce na knize neustále překvapovaly a těšily. A ukazovaly mi, že ten příběh skutečně celý neznáme. A že je důležité neopakovat a nepřebírat tu základní verzi Suchého a spol. Ale tak trochu dělat blbého a vzít to hledání od začátku s čistým stolem.

To je vždycky výhoda, zvlášť pokud vstupuješ do období, které jsi sám neprožil. Ten příběh vyprávíš lidem, kteří jsou na tom podobně.

Přesně tak. A musel jsem udělat ještě jednu věc. Odfiltrovat radostné vzpomínky mojí mámy na šedesátá léta. Ona dělala PR, neboli pracovala v oddělení propagace Ústřední půjčovny filmů. Když se točil Zločin v šantánu nebo Ostře sledované vlaky, tak s těmi lidmi byla v kontaktu. Když potom přišla jiná fáze jejího života – normalizace a potom ji také na chvíli zavřeli – tak právě na šedesátá léta vzpomínala jako na dobu radostné seberealizace a svobody. Velmi tomu rozumím, ale potřeboval jsem to vidět svýma očima, ne zděděným pohledem.

**JE DŮLEŽITÉ
NEPŘEBÍRAT ZÁKLADNÍ
VERZI SUCHÉHO A SPOL.
ALE TAK TROCHU DĚLAT
BLBÉHO A VZÍT TO
HLEDÁNÍ OD ZAČÁTKU
S ČISTÝM STOLEM**

To, že tu knihu rámuješ osobními vzpomínkami, totiž není jejím jádrem.

To ani nemůže. Ta kniha ale mimo jiné vzešla i z naprosto výjimečné pozice tvorby Suchého a Šlitra, která se mnou skutečně zůstala celý život. V dětství člověk přilne k různým věcem. Já měl třeba rád Nenu. V naší třídě kolovaly kazety Neue Deutsche Welle, Hubert Kah, Nena... Tehdy to pro mě bylo důležité, ale jako hudební kritik jsem nikdy neměl potřebu se k tomu vracet. U Semaforu to ale bylo jinak. Bylo mi dvacet, třicet, narodily se mi děti. A Semafor mi byl pořád k dispozici. Pořád v něm vidím nové a nové vrstvy. Je to tak široké – od Dítěte školou povinného po Sektu. A to dílo je pořád relevantní.

Aby ne, když v něm Suchý se Šlitrem zřejmě nevědomky zformulovali základy české populární hudby.

Myslíš si to?

**TEPRVE JIŘÍ ŠTAIDL
JAKO TEXTAŘ
POCHOPI, ŽE PRO
TEN SKUTEČNÝ
POP TO MUSÍ BÝT
JEDNODUŠŠÍ,
POUŤOVĚJŠÍ. ŽE
SUCHÝ JE PŘÍLIŠ
VYSOKÁ LAŤKA**

Už jenom tím, kdo všechno v Semaforem začínal a zejména v těch šedesátých letech v něm prožil svoje formativní léta.

To samozřejmě. Těch lidí byla samozřejmě spousta. Tomu rozumím. Ale když si člověk vezme Suchého styl, tak na ten se blbě navazuje. Když potom jde člověk hlouběji šedesátými léty, tak vidí, jak teprve Jiří Štaidl jako textař pochopil, že pro ten skutečný pop to musí být jednodušší, pouťovější. Že Suchý je příliš vysoká laťka. Že vyžaduje příliš soustředění. A je to pravda! Vždyť on je to velkolepý anachronismus těch let. Suchý byl uhranutý Voskocem a Werichem, Šlitr měl těsně před únorem '48 velké zážitky s dixielandem, a to i zahraničním. Až v okamžiku, kdy jim svoboda konečně umožnila „to“ trochu dělat, začali žít tenhle svůj sen. A nevnímali, co se děje kolem. To ale bylo až po polovině padesátých let.

Ty jsi vlastně vystudovaný scenárista.

Ano. Fikční filmy nedělám, v tom jsem vlastně neuspěl. Ale občas se mi to hodí ve stavbě delších tvarů. Tím, čím pro mě byly noviny, je pro mě dnes rádio. Totiž v podstatě deníkem. Deníkem, do kterého (samozřejmě s určitým ohledem na publikum), zaznamenávám, co mi přijde podstatné z nových věcí, co dělají osobnosti, které mám rád celý život. Ať už je to Laurie Anderson, nebo Dáša Voňková.

Máš v tom v rádiu svobodu?

Ano. Občas se samozřejmě na tématech domluvíme. Zvláštní případ je podcastový seriál Cobain, kdy námět vzešel od Jarky Haladové, šéfredaktorky Vltavy. Vyhmátla to téma zkušeně: počet stažení je zatím něco přes 145 tisíc, což je prý překvapivě hodně. Cobaina si poslechli lidi, kteří měli před třiceti lety lístky na pražský koncert a byli v traumatu, když Kurt umřel. Ale stejně tak i mladý lidi, pro které Nirvana saturuje jejich dnešní emoce. Pořád jsou to písničky o tom, že cítíš trauma, ale máš ještě furt sílu ho reflektovat.

Za seriál Cobain jste byli dokonce nominovaní na Prix Europa. Jak to vlastně dopadlo?

Prix Europa v Berlíně je rozkošnej festival veřejnoprávních médií. Spolu s námi tam soutěžily věci z BBC, německého i skandinávského rozhlasu. My jsme žádnou cenu nedostali, ale pro mě byly dny strávené s kolegy asi ta nejlepší dramaturgická porada, jakou jsem kdy zažil. Je to velmi inspirativní a nakopávací, co se týče profesních věcí. A je dobré sledovat, jak se věci mění. Vzpomínám si, jak za mnou před několika lety přišel filmový producent Vráťa Šlajer z Bionautu a říkal: „Teď bude na vzestupu audio, já to vidím ve světě, říká se tomu podcasty.“ A já na to: „Ty vole, Vráťo, jako že budou lidi poslouchat rozhlasový hry? Jako že rozhlasový pořady teď budou cool?“ A vidíš, ono to nastalo. Vyprávěný audio je silná věc.

Já asi nikdy nezapomenu na tvůj pořad o někom, kdo nahrával zvuk vody. Zrovna jsem zapnul Vltavu a po dvaceti minutách jsem tě nenáviděl.

To se, Honzo, musí poslouchat na kvalitním systému.

Já to musel vypnout, protože už jsem nechtěl poslouchat, jak teče voda! Kde se v tobě bere zaujetí pro – alespoň pro mě – takhle bizarní věci?

Asi to mají lidi různě. Pro někoho je Björk nesnesitelně abstraktní, složitě umělecká. A pro někoho je to pop. Když pouštím v rádiu terénní nahrávky, včetně vody, vždycky to musí mít pro mě dobrý důvod: to neznamená, že ho snadno odhalí všichni další posluchači. Zároveň jsou lidi, kteří dokážou poslouchat mnohem minimalističtější hudbu, než jakou zvládnou já. Dřív jsem si o nich myslel, že jsou to pozéři. Teď spíš vidím, že mají jiné kalibrování a přistupují k věcem jinak. Vnímám to i proto, že já sám poslouchám jiným způsobem než před lety.

S tím dost souzním. Dovedeš zformulovat, proč to tak je?

Asi to znáš taky, ne? Člověk chce být něčím překvapovaný. Nevím, čím to je, že časem zvládáme vímat věci míň harmonické nebo abstraktnější. Někdy ti i určitá událost pomůže porozumět, že se dá poslouchat jinak. Tím teď nemyslím uznat, že existují jiné hodnoty, ale že na hudbě posloucháš jiné aspekty. V rádiu máme každopádně domluvu, která je už starší, ale řekl bych, že pořád platná. Za prvé: nepouštět hudbu, která je čistý noise. Dál: nepouštět skladby, ve kterých je výrazná porce ticha. Mimo jiné i proto, že by to systém vyhodnotil jako poruchu a najel na zálohu. Ticho je součástí určitých skvělých skladeb, ale prostě není vhodné pro vysílání. A potom platí i to, nepouštět drone nebo určité formy shoegazu: čili hudbu, která stojí a padá s odstíny zvuku a jejich jemnostmi. Víme, že zvuk se vysílá ve formátu MP2, takže zatímco ty přinášíš do rádia opečované vinyly nebo wavy, ven jde... jenom taková mřížka.

NĚKDY TI I URČITÁ UDÁLOST POMŮŽE POROZUMĚT, ŽE SE DÁ POSLOUCHAT JINAK

Semafor teprve vychází. Máš už rozmyšlenou další knížku?

Ano, protože musím. Jsem už dost starý na to, abych dělal věci, které mě moc nezajímají. Podstoupil jsem tedy problematické rozhodnutí a žívím se – od loňska – jenom svou autorskou tvorbou. Mám rozpracovaných několik témat a momentálně zjišťuju, které z nich má dobrou šanci na realizaci. Klasická situace pro volnou nohu: rozpracuješ pět projektů, chytí se dva. Ale nemám před sebou jenom psaní: cestuju se živými pořady o Suchém & Šlitrovi a kontakt s lidmi je báječný. V Táboře jsem mluvil s pánem, který viděl Jonáše a dr. Matrace triadvacetkrát. Chodil na S&Š tajně místo tanečních. Ptal jsem se ho, proč chodil do Semaforu pořád dokola. „Protože jsem tam byl šťastnej,“ řekl.

SEZNAMTE SE

Pavel Klusák (*1969) je český hudební publicista a autor známý svým kritickým přístupem a důrazem na nezávislé zkoumání kulturních fenoménů. Klusák se věnuje experimentální a nezávislé hudbě, také však historii domácí popkultury. Často píše o tématech, která obcházejí mainstreamová média. Jeho nejznámější knihou je Gott: Československý příběh, v níž demytizuje příběh Karla Gotta. Získal za ni v roce 2022 cenu Magnesia Litera za publicistiku a titul Kniha roku. Klusák dlouhodobě spolupracuje s Českým rozhlasem Vltava, pro který letos vytvořil úspěšnou podcastovou sérii Cobain. Jeho nová kniha Suchý a Šlitr: Semafor 1959–1969 vychází 6. 11. v nakladatelství Host.

